

RECENZJA

Rozprawy doktorskiej Pani mgr Magdaleny Biernackiej

pt. THE IMPACT OF INSTITUTIONAL ASPECTS ON THE AVAILABILITY,
ACCESSIBILITY, AND ATTRACTIVENESS OF GREEN SPACES IN LODZ

Problematyka przedłożonej dysertacji obejmuje zagadnienia podaży terenów zieleni w mieście, rozpatrywane w kontekście ich występowania i rozkładu przestrzennego oraz dostępności i atrakcyjności dla mieszkańców. Taki zakres tematyczny sytuuje rozprawę w dziedzinie nauk społecznych na pograniczu dyscyplin *Geografia społeczno-ekonomiczna i gospodarka przestrzenna* oraz *Ekonomia i finanse*.

Na rozprawę składa się zestaw czterech artykułów naukowych poprzedzonych wstępem i podsumowanych dyskusją oraz zakończeniem. Całość rozprawy została przedstawiona w języku angielskim, przy czym, zgodnie z wymogiem Ustawy zawiera syntetyczne streszczenie w języku polskim.

Zasadniczą część rozprawy stanowią następujące publikacje:

Biernacka, M., & Kronenberg, J. (2018). Classification of institutional barriers affecting the availability, accessibility and attractiveness of urban green spaces. *Urban forestry & urban greening*, 36, 22-33. 63 cytowania wg *Google Scholar*, bez autocytowań

Biernacka, M., & Kronenberg, J. (2019). Urban green space availability, accessibility and attractiveness, and the delivery of ecosystem services. *Cities and the Environment (CATE)*, 12(1), 5. 23 cytowania wg *Google Scholar*, bez autocytowań

Biernacka, M., Kronenberg, J., & Łaszkiwicz, E. (2020). An integrated system of monitoring the availability, accessibility and attractiveness of urban parks and green squares. *Applied Geography*, 116, 102152. 24 cytowania wg *Google Scholar*, bez autocytowań

Biernacka, M., Łaszkiwicz, E., & Kronenberg, J. (2022). Park availability, accessibility, and attractiveness in relation to the least and most vulnerable inhabitants. *Urban Forestry & Urban Greening*, 73, 127585.

Doktorantka jest autorem korespondencyjnym i pierwszym autorem we wszystkich czterech artykułach, natomiast współautorami są: promotor rozprawy i promotor pomocnicza. Do rozprawy dołączone są deklaracje współautorów poszczególnych artykułów, którzy określili wielkość swoich udziałów oraz przyjęli do wiadomości zadeklarowany przez Doktorantkę zakres Jej udziału w przygotowaniu poszczególnych artykułów. W dwóch przypadkach Doktorantka określiła swój udział na poziomie 80%, natomiast w dwóch pozostałych na 75%. We wszystkich opublikowanych tekstach Jej wkład obejmował przygotowanie koncepcji artykułu, przeprowadzenie szczegółowego przeglądu literatury naukowej, wykonanie wszystkich analiz i

przygotowanie manuskryptu wraz z wizualizacją graficzną wyników. Przedstawione deklaracje dają podstawę do stwierdzenia, że indywidualny udział Kandydatki w przygotowaniu publikacji składających się na rozprawę doktorską był decydujący.

Dwa artykuły ukazały się w *Urban Forestry & Urban Greening*, a jeden w *Applied Geography*. Oba czasopisma mają bardzo wysoką renomę światową, w wykazie czasopism naukowych Ministra Edukacji i Nauki otrzymały po 100 punktów i zostały przypisane m.in. do dyscypliny *Geografia społeczno-ekonomiczna i gospodarka przestrzenna*. Pokonanie wnikliwych procedur recenzji wskazuje na umiejętność projektowania badań i prezentowania ich wyników na poziomie akceptowanym przez ekspertów międzynarodowych.

Jedna z pozycji została opublikowana w recenzowanym czasopiśmie elektronicznym *Cities and the Environment*, wydawanym przez *Loyola Marymount University, Los Angeles*, które wprawdzie nie jest rejestrowane w polskim wykazie czasopism, jednak jest rozpoznawalne w międzynarodowym środowisku badaczy zajmujących się tematyką miejską, o czym świadczą dane bibliometryczne. Na podkreślenie zasługuje nie tylko sam fakt umieszczenia artykułów w renomowanych czasopismach, ale również spore liczby cytowań, co świadczy o zainteresowaniu treściami tych publikacji wśród naukowców z różnych krajów.

Część wstępna przedstawia stan wiedzy na temat powiązania jakości życia w mieście z podażą terenów zieleni oraz problem badawczy dotyczący zasad rozróżniania pomiędzy istnieniem (*availability*), dostępnością (*accessibility*) i atrakcyjnością (*attractivity*) terenów zieleni w mieście. Ważne miejsce zajmuje tabela przedstawiająca wybór definicji wymienionych kluczowych pojęć charakteryzujących podaż terenów zieleni w mieście, które występują w literaturze światowej. Ta część pracy zawiera również prezentację powiązań pomiędzy celami i hipotezami ujętymi w czterech artykułach tworzących rozprawę. W tabeli 3. do poszczególnych artykułów Doktorantka przypisuje cele oraz hipotezy, które powinny być sprawdzane w postępowaniu badawczym, co najpełniej zostało zrealizowane w ostatniej z publikacji składających się na rozprawę. Ujęcie tabelaryczne, model graficzny oraz komentarz tekstowy pozwalają na jednoznaczny wniosek, że poszczególne elementy dysertacji tworzą spójną całość.

Pierwszy z artykułów zawiera ramy koncepcyjne rozprawy, w tym identyfikuje istnienie, dostępność i atrakcyjność terenów zieleni w mieście oraz uwarunkowania ich podaży, które określa jako instytucjonalne. Na przykładzie Łodzi wyróżniono typy zieleni miejskiej, którym zostały przyporządkowane bariery dla ich podaży. Wyróżniono ponadto sześć grup aktorów wpływających na trzy wyróżnione poziomy podaży terenów zieleni. Rezultaty analizy ujęto w formie syntetycznej tabeli, którą omówiono w tekście.

Zdaniem recenzenta dyskusyjnym elementem artykułu jest warstwa terminologiczna. Warto by rozważyć, czy użycie terminu „*institutional barriers*” było najwłaściwsze, gdyż oba człony mogą być mylnie odczytywane. Bariery kojarzą się z elementami blokującymi, uniemożliwiającymi jakiś ruch lub działanie, dlatego wydaje się, że można by mówić o czynnikach wpływających na wielkość podaży terenów zieleni. Również pojęcie instytucji zdefiniowane zostało bardzo szeroko w niejasnej relacji do grup aktorów wpływających na

analizowaną podaż. Niezależnie od elementów wartych dyskusji uzyskane wyniki stanowią istotny wkład do uporządkowania w skali międzynarodowej wiedzy dotyczącej podaży terenów zieleni w mieście oraz czynników na nią wpływających. Wyrazem tego są 63 cytowania w literaturze światowej, w tym w publikacjach autorów o wysokim uznaniu międzynarodowym.

Druga z publikacji obejmuje analizę charakteru powiązań pomiędzy percepcją przykładowych zmian cech ekosystemów w mieście a ograniczeniem dostarczanych świadczeń/usług ekosystemowych na trzech poziomach podaży terenów zieleni. Tekst relacjonuje zróżnicowaną percepcję społeczną zwiększonej intensywności wycinki drzew na gruntach prywatnych, ocenę likwidacji ogrodów działkowych i przekształcenia ich terenu w publiczną plażę i park oraz zróżnicowane opinie na temat urządzania imprez masowych na terenie lasu komunalnego. Jest to interesujące studium prowadzące do usystematyzowania opinii wobec przekształceń elementów struktury terenów zieleni w mieście z wykorzystaniem aparatu pojęciowego stosowanego przy rozpoznaniu usług ekosystemowych. Pewien niedosyt budzi dość ogólny sposób analizy poszczególnych przypadków. W odniesieniu do drzew w mieście literatura przedmiotu wskazuje nie tylko na dostarczane przez nie korzyści, ale także na powodowane przez nie niedogodności. Warto więc było odnieść się do tego wątku. W tekście wskazuje się na ograniczenie usług ekosystemowych wskutek likwidacji ogrodu działkowego i przekształcenia tego terenu w park i nadrzeczną plażę. W tym przypadku zapewne właściwsze byłoby wskazanie na zmianę struktury wiązki świadczeń po ukształtowaniu nowych ekosystemów. Ważnego, a niedocenianego w literaturze, aspektu dotyka trzeci przykład, który pokazuje znaczenie wrażliwości i preferencji różnych grup odbiorców dla percepcji kulturowych świadczeń ekosystemów.

Trzeci z serii artykułów ma głównie charakter metodyczny. Proponuje on zestawy wskaźników opisujących istnienie, dostępność i atrakcyjność parków i skwerów, które zostały przedstawione na przykładzie Łodzi. Zasadniczą część merytoryczną publikacji stanowią obszerne tabele charakteryzujące dane źródłowe oraz konstrukcję 20 proponowanych wskaźników. Artykuł można potraktować jako ofertę skierowaną do planistów i ekspertów, która proponuje sposób wyliczenia parametrów opisujących czynniki wpływające na podaż terenów zieleni w mieście. Przegląd proponowanych wskaźników pozwala stwierdzić, że odnoszą się one przede wszystkim do parków, natomiast w ograniczonym stopniu mają zastosowanie do skwerów. Praca zyskałaby dodatkowo na wartości, gdyby określić sposób interpretacji wielkości wskaźników, pozwalających rozróżniać między ich poziomem nieakceptowalnym, niskim, wystarczającym i optymalnym. Kwestia ta jest szczególnie istotna przy jakościowej ocenie atrakcyjności terenów zieleni na podstawie wskaźników ilościowych, gdyż różnice ich wielkości mają dopiero wtedy znaczenie, gdy zmieniają ocenę atrakcyjności parku. Można by również zastanowić się nad określeniem stopnia współzależności niektórych wskaźników, co pozwoliłoby zredukować ich liczbę i dokonać wyboru między indykatorami silnie ze sobą skorelowanymi. Dotyczy to na przykład wskaźników (3,4,5) opartych na Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, czy wskaźników 7 i 11 opisujących dostępność przestrzenną parku.

Mimo pewnych uchybień zawartość tego artykułu uważam za bardzo inspirującą, która pozwala na zobiektywizowaną analizę rozpatrywanych trzech aspektów podaży parków w mieście.

Ostatnia z prac cyklu wiąże podaż parków i zieleńców (istnienie, dostępność i atrakcyjność) z zamieszkiwaniem w obszarze ich oddziaływania najbardziej i najmniej wrażliwych grup społecznych. Do grup najbardziej wrażliwych zaliczono bezrobotnych, beneficjentów pomocy społecznej, dzieci i młodzież oraz seniorów. Wskaźnikiem oddziaływania parków na grupę najzamożniejszych mieszkańców była liczba transakcji zakupu luksusowych mieszkań na rynku pierwotnym. Bardzo bogaty materiał analityczny pozwolił na obliczenie korelacji pomiędzy wskaźnikami występowania wyróżnionych grup społecznych a trzema poziomami podaży terenów zieleni. Wyniki badań pokazały, że mniejsza podaż parków dla najsłabszych grup społecznych w Łodzi nie jest tak wyraźna jak w miastach o silnie wykształconej stratyfikacji przestrzennej mieszkańców. Jednocześnie nie potwierdziły się doniesienia z literatury, że najdroższe mieszkania częściej występują w strefie oddziaływania parków. Wyniki tych bardzo dobrze udokumentowanych badań empirycznych pokazują, że teza o nierównej podaży terenów zieleni dla różnych grup społecznych nie znajduje potwierdzenia w miastach o dużej dynamice przekształceń struktury funkcjonalnej i przestrzennej. Treści artykułu dokumentują, że Doktorantka osiągnęła bardzo wysoki poziom kompetencji badawczych pod względem koncepcyjnym, metodycznym i analitycznym.

Rozprawa zwieńczona jest rozdziałem poświęconym dyskusji i podsumowaniu uzyskanych wyników. W głównej części jest to syntetyczne omówienie wyników każdej z czterech publikacji, w tym tabelarycznie ujęcie celów i najważniejszych ustaleń artykułów tworzących dysertację. Elementem treści trzeciego i czwartego artykułu są wskaźniki dla parków, które zdaniem Doktorantki mogą być łatwo zaadaptowane dla innych typów terenów zieleni. Można się zgodzić z tą tezą w odniesieniu do parametrów przestrzennych, natomiast nie wydaje się to proste w stosunku do innych wskaźników. W części podsumowującej znalazł się nowy wątek, dotyczący klasyfikacji terenów zieleni ze względu na formę własności w świetle konkurowania o dostęp do danej formy zieleni oraz możliwości wyłączenia jej z wykorzystania. Jest to niewątpliwie interesujące zagadnienie, jednak wymagałoby głębszej analizy niż ogólne pokazanie zależności na schemacie.

Ogólnie oceniam rozprawę bardzo wysoko, gdyż wpisuje się w aktualne trendy badawcze na świecie, trafnie rozpoznaje luki badawcze i odnosi się do nich w częściach składowych dysertacji oraz przedstawia oryginalne podejście badawcze. Sekwencja tematyczna artykułów pokrywa się z następstwem ich publikacji, co wzmacnia przekonanie o spójnej koncepcji rozprawy, która następnie była konsekwentnie realizowana. Szczególnie pragnę uwypuklić znakomite osadzenie poszczególnych wątków badawczych w światowej literaturze przedmiotu, co nadaje rozprawie wysoką jakość w warstwie koncepcyjnej i teoretycznej. Doktorantka udokumentowała swój dominujący wkład w przygotowanie poszczególnych części, które zostały opublikowane w uznanych wydawnictwach i czasopismach o zasięgu światowym oraz zyskały międzynarodowe uznanie, o czym świadczy spora liczba cytowań.

Biorąc pod uwagę całokształt rozprawy stwierdzam, że spełnia ona w całej pełni wymogi stawiane rozprawom doktorskim zawarte w art. 187. Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. 2018, poz. 1668, ze zmianami). Wnoszę o dopuszczenie Pani mgr Magdaleny Biernackiej do dalszych czynności przewodu doktorskiego.

Gruszczyn, 17. lipca 2022